วารสาร

ปณิธาน

ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2559

บรรณาธิการ
ปิยะมาศ ใจไฝ่

ผู้เขียน

นันทกานต์ สมบัติสวัสดี
กุฎาธาร ภิรมย์ชม
พระสิทธิชัย ปัณณวัตน์
วนัสนันท์ ขุนพล
อรรถพล ประภาสโนบล
Santi Leksakun
ปิยะมาศ ใจไฝ่

วารสารปณิธาน
ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2559
ISSN: 1905-6788

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา

ศ.เกียรติคุณ แสง จันทร์งาม
ศ.เกียรติคุณ ดร.สิทธิ์ บุตรอินทร์
ศ.ดร.สมภาร พรมทา
ศ.ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ
รศ.ดร.บุณย์ นิลเกษ
ผศ.รุ่งเรือง บุญโญรส
รศ.จารุณี วงศ์ละคร
ผศ.ดร.วิโรจน์ อินทนนท์
ผศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง
อ.ดร.ประมวล เพ็งจันทร์
อ.ดร.พิสิฏฐ์ โคตรสุโพธิ์

บรรณาธิการ

อ.ดร.ปิยะมาศ ใจไฝ่

กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.ปรุตม์ บุญศรีตัน
ผศ.ดร.สยาม ราชวัตร
ผศ.ดร.วรรณวิสาข์ ไชยโย
ผศ.ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง
อ.ดร.แสวง แสนบุตร
อ.ระพี แสงสาคร
Dr. Chistopher Andrew Fisher
อ.ดร.ปิยบุตร สุเมตติกุล
อ.ปอ บุญพรประเสริฐ

เจ้าของและสำนักงาน

ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
เลขที่ 239 ถนนห้วยแก้ว ตำบลสุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200
โทรศัพท์ : 053-943263 โทรสาร : 0-5394-2332 โทรศัพท์เคลื่อนที่ : 089-2260336
E-mail : philrecmu@gmail.com

การเผยแพร่

กำหนดออกปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – เดือนธันวาคม

วารสารปณิธาน

ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2559 ISSN 1905-6788

วารสารปณิธาน ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและผลงานวิจัยด้านปรัชญาและศาสนา กำหนดพิมพ์ปีละ 2 ฉบับ หรือราย 6 เดือน (เดือนมกราคม-เดือนมิถุนายน, เดือนกรกฎาคม – เดือนธันวาคม) นักวิชาการ อาจารย์ นักวิจัย และนักศึกษาทุกท่านสามารถส่งเรื่องมาลงพิมพ์ได้ ผลงานที่ได้รับการพิจารณาลงพิมพ์ในวารสารจะต้องมีสาระน่าสนใจ เป็นงานที่ทบทวนความรู้เดิม หรือองค์ความรู้ใหม่ที่ทันสมัย รวมทั้งข้อคิดเห็นทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน และจะต้องเป็นงานที่ไม่เคยถูกนำไปพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาลงพิมพ์ในวารสารใดๆ บทความที่ตีพิมพ์ทุกบทความผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewed) บทความอาจถูกดัดแปลง แก้ไข เนื้อหา รูปแบบ และสำนวน ตามที่กองบรรณาธิการเห็นสมควร ทั้งนี้เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ เนื้อหาและข้อคิดเห็นในบทความเป็นความคิดเห็นของผู้เขียน ไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของบรรณาธิการและของภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เจ้าของ : ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ทรงคุณวุฒิประจำฉบับ : รศ.ดร.บุณย์ นิลเกษ ผศ.รุ่งเรือง บุญโญรส
อ. ดร.ประมวล เพ็งจันทร์

บรรณาธิการประจำฉบับ : อ. ดร. ปิยะมาศ ใจไฝ่

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์ ThePrintidea เลขที่ 666 ซ.สาธุประดิษฐ์ 58 แยก 22 แขวงบางโพงพาง เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร 101207

Artwork & Cover Design : Plato Handicraft

บทบรรณาธิการ

วารสารปณิธาน ฉบับนี้จัดพิมพ์ขึ้นเป็นปีที่ 12 ฉบับที่ 1 จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดเป็นพื้นที่ทางวิชาการให้นักวิชาการ อาจารย์ นักศึกษา และผู้สนใจแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ตลอดจนแสดงพลวัตทางปรัชญาและศาสนา ได้เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย และบทแนะนำหนังสือ สาระในวารสารฉบับนี้ประกอบด้วย บทความวิจัย 3 บทความ บทความวิชาการ 3 บทความ และบทแนะนำหนังสือ 1 เรื่อง

บทความวิจัยเรื่องแรกมีการหยิบยกปัญหาเรื่องของความยากจนมาเป็นที่มาของการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง **“แนวคิดเรื่องธุรกิจเพื่อสังคมของมูฮัมหมัด ยูนุส”** ของ นันทกานต์ สมบัติสวัสดิ์ โดยผู้วิจัยมองว่ามูฮัมหมัด ยูนุส นักเศรษฐศาสตร์ชาวบังคลาเทศ ผู้ก่อตั้ง “ธนาคารกรามีน” (Grameen bank) หรือ “ธนาคารเพื่อคนจน”ได้สร้างธุรกิจบนฐานคิดธุรกิจเพื่อสังคมที่ให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ มากกว่าการหวังเพียงผลประโยชน์ในรูปแบบกำไรเพียงอย่างเดียว ซึ่งธุรกิจในรูปแบบนี้จะเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่ผู้ประกอบการสามารถสร้างสรรค์ความยั่งยืนแก่สังคมรวมถึงการพัฒนามนุษย์ในอีกรูปแบบหนึ่งด้วย

ปัญหาในสังคมนอกจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจแล้ว อีกปัญหาที่สำคัญในยุคปัจจุบันก็คือปัญหาเกี่ยวกับสื่อ ที่มีบทบาทอย่างยิ่งและการรับสื่อมักมาพร้อมกับมายาคติที่ผู้ผลิตสื่อสร้างขึ้นและเผยแพร่มายังผู้รับสารอย่างไม่ทันรู้ตัว ในบทความวิจัยเรื่อง **“มายาคติว่าด้วยธรรมชาติในงานโฆษณาทางโทรทัศน์ของบริษัท ปตท. จำกัด มหาชน”** ของ กุฎาธาร ภิรมย์ชม กล่าวว่า โรล็องด์ บาร์ตส์ เสนอมโนทัศน์มายาคติเพื่อนำมาใช้อธิบายการสื่อความหมายของปรากฏการณ์ต่างๆ โดยเฉพาะการนำเสนอความหมายในเชิงวัฒนธรรม ที่มักจะมาพร้อมกับคติความเชื่อ จากภาพยนตร์โฆษณาของปตท. ก็มีความเชื่อว่า

ธรรมชาตินั้นเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ และปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติก็ได้ร่อยหรอลงไป จึงเป็นภารกิจของปตท. ที่จะต้องสรรหาพลังงานสำรอง จึงทำให้ผลิตงานโฆษณาให้ออกมามีเนื้อหาตามมายาคติที่ตนเองหลงเชื่อ จะเห็นว่ามายาคติที่ปตท. สร้างขึ้น สารต่างๆ เหล่านั้นก็ปรากฏอย่างเปิดเผย เพียงแต่ผู้ชมต่างหากที่คุ้นเคยกับมันเสียจนไม่ทันสังเกตว่ามันเป็นสิ่งประกอบสร้างทางวัฒนธรรมเพื่อเบี่ยงความสนใจจากข้อเท็จจริงไปสู่ภาพอันสวยงามขององค์กรที่มีความห่วงใยต่อธรรมชาติและผู้คนนั่นเอง

จากปัญหาทางสังคมก็มาสู่ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการตีความ โดยบทความวิจัยของ พระสิทธิชัย ปัณณวัตน์ ทำการ **“ศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดเรื่องวิญญาณในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ กับ อาจารย์พร รัตนสุวรรณ”** เกี่ยวกับความหมาย คุณลักษณะ ประเภท และสภาพการดำรงอยู่ ของวิญญาณตามสภาวะในภพภูมิต่างๆ รวมทั้งกระบวนการพัฒนาคุณภาพของวิญญาณและวิเคราะห์คุณค่าทางจริยะของความเชื่อเรื่องวิญญาณที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตและการกำหนดเป้าหมายชีวิต

นอกจากนี้ยังมีอีกบทความวิชาการอีกชิ้นหนึ่งของ วนัสนันท์ ขุนพล ได้ทำการเปรียบเทียบความหมายและลักษณะของอนิจจังในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทกับอนิจจังในทัศนะของโดเก็น ผ่านบทความเรื่อง **“การตีความอนิจจังในทัศนะของโดเก็น”** เพื่อชี้ให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างของอนิจจังทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นมโนทัศน์เรื่อง เวลา การมีอยู่ (being-time) การไหลของกระแสธารแห่งปัญญา (flowing) การสถิตอยู่ (dwelling) เป็นต้น ข้อสรุปของบทความมองว่าการตีความและอธิบายหลักปรัชญาเซนของโดเก็นผ่านประสบการณ์และปรากฏการณ์วิทยาจึงเป็นการชี้นำให้มนุษย์รู้จักการตระหนักรู้และการปฏิบัติด้วยตัวของตัวเองเพื่อบรรลุธรรมหรือเข้าใจความเป็นจริงของโลกและจักรวาลอย่างแท้จริง

อีกมิติหนึ่ง ในขอบข่ายของญาณวิทยาในโลกหลังสมัยใหม่ กระบวนการวิพากษ์เป็นกระบวนการสำคัญที่นำมาซึ่งความรู้ โดยเฉพาะในแวดวงการศึกษา

ในบทความวิชาการเรื่องต่อมากล่าวถึงปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งการปรัชญาการศึกษา คือการศึกษาในรูปแบบเดิมที่เป็นการศึกษาแบบฝากธนาคารที่ผู้เรียนอยู่ในฐานะวัตถุ ในงานของอรรถพล ประภาสโนบล เรื่อง **“วิพากษ์วัฒนธรรมดิจิตอลผ่านปรัชญาการศึกษาของเปาโล แฟร์”** มีเนื้อหาเชิงวิพากษ์การศึกษาแบบฝากธนาคาร ในขณะเดียวกันก็ได้นำเสนอหนทางที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยปรัชญาการศึกษาของเปาโล แฟร์ ที่มองว่าการศึกษาควรสลายความสัมพันธ์แบบผู้สอนกับผู้เรียนที่ตายตัว มีเพียงผู้สอนและผู้เรียนที่สลับกันไปมา การสนทนาในโลกดิจิตอลเพื่อสร้างสำนึกเชิงวิพากษ์จึงเป็นสิ่งที่ท้าทายในยุคร่วมสมัย และบทบาทของวัฒนธรรมดิจิตอลไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือที่สร้างการกดขี่แต่ยังเป็นเครื่องมือที่สร้างพื้นที่เพื่อต่อสู้ทางวัฒนธรรมกลับไปได้ในทุกเมื่อด้วยเช่นกัน

ด้วยวิธีแห่งการวิพากษ์ไม่เพียงแต่ในแวดวงวิชาการปรัชญาเท่านั้น ในแวดวงวรรณกรรมก็มีการวิพากษ์สังคมโดยใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องมือ ในบทความวิชาการเรื่อง **“My Self Must I Speak: the Essentializing Self in Ismat Chughtai’s Lihaaf”** (ตัวฉันที่ต้องพูด: การก่อร่างสร้างตัวตนในเรื่องสั้น “ผ้าห่ม” ของอิสมัต ชุกไต) ของสันติ เล็กสกุล นักวิชาการอิสระ โดยเนื้อหาในบทความกล่าวถึงผู้ไร้เสียงที่ถูกกดทับเบียดบังโดยวาทกรรมประเพณีนิยมและความเป็นสมัยใหม่ ผ่านตัวละครหลักของเรื่อง เบกัม ชาน ที่ใช้ร่างกายของตัวเองและความสัมพันธ์ทางเพศสร้างอัตลักษณ์ในฐานะมนุษย์ผู้มีความปรารถนา ซึ่งถือเป็นทบความที่มีมุมมองที่น่าใจอีกชิ้นหนึ่งโดยเฉพาะผู้ชื่นชอบวรรณกรรม

ปิดท้ายเล่มด้วยบทแนะนำหนังสือของ Philip McMichael เขาพยายามเขียนโครงการระบอบอาหารขึ้นมาใหม่ โดยใช้การตั้งคำถามและการวิพากษ์ประเด็นเกี่ยวกับอาหารและการเกษตรที่มีนัยสำคัญทางการเมือง ในชื่อเรื่อง **“ระบอบอาหารและคำถามว่าด้วยสังคมเกษตรกรรม - Food Regimes and Agrarian Questions”** โดยมีการใช้ข้อมูลที่ข้ามศาสตร์ทำให้เปิดมุมมองต่อระบอบอาหารในหลากหลายมิติมากขึ้น โดยไล่เรียงระบอบอาหารเป็น 3 ยุค

ใหญ่ๆ คือ ยุคแรกมีอังกฤษเป็นศูนย์กลาง ยุคที่ 2 มีสหรัฐอเมริกาเป็นศูนย์กลาง และยุคที่ 3 ระบอบอาหารบรรษัท และมีการเสนอมโนทัศน์เรื่อง “ทุนทางนิเวศ” (ecological capital) ในฐานะขบวนการเคลื่อนไหวที่สะท้อนถึงการทำให้ความมั่นคงทางอาหารกลายเป็นประเด็นทางการเมืองร่วมสมัย

ขอขอบคุณผู้ร่วมส่งบทความทุกท่านที่ให้ความสำคัญต่อองค์ความรู้ทางปรัชญาและศาสนา หวังอย่างยิ่งว่าความหลากหลายของบทความทางปรัชญาและศาสนาในวารสารฉบับนี้ จะสามารถสร้างความตระหนักและมุมมองเชิงวิพากษ์ในชุดความรู้เดิม รวมถึงตั้งข้อถกเถียงและอภิปรายในประเด็นร่วมสมัยที่หลากหลายต่อไป

สารบัญ

บทบรรณาธิการ 4

บทความวิชาการ

แนวคิดเรื่องธุรกิจเพื่อสังคมของมูฮัมหมัด ยูนุส
นันทกานต์ สมบัติสวัสดิ์ 10

มายาคติว่าด้วยธรรมชาติในงานโฆษณาทางโทรทัศน์ของ บริษัท ปตท. จำกัด มหาชน
กุฎาธาร ภิรมย์ชม 26

ศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องวิญญาณในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ กับ พรรัตนสุวรรณ
พระสิทธิชัย ปัณณวัตน์ 50

การตีความอนิจจังในทัศนะของโดเก็น
วนัสนันท์ ขุนพล 68

วิพากษ์วัฒนธรรมยุคดิจิตอลผ่านปรัชญาการศึกษาของ เปาโล แฟร์
อรรถพล ประภาสโนบล 87

My Self Must I Speak: the Essentializing Self in Ismat Chughtai's Lihaaf
Santi Leksakun 107

แนะนำหนังสือ "ระบอบอาหารและคำถามว่าด้วยสังคมเกษตรกรรม - Food Regimes and Agrarian Questions"
ปิยะมาศ ใจไฝ่ 122